

II LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE

im. G. NARUTOWICZA w ŁODZI

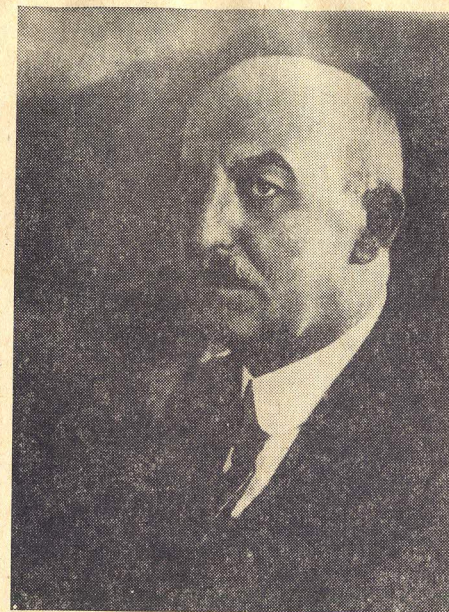
80 - LECIE SZKOŁY

1904

1984

II LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE

im. G. NARUTOWICZA w ŁODZI

80 - LECIE SZKOŁY

1904

1984

ŚLUBOWANIE UCZNIÓW KLAS PIERWSZYCH

Ja, uczeń klasy pierwszej II Liceum Ogólnokształcącego im. Gabriela Narutowicza w Łodzi wobec społeczności szkolnej przyrzekam uroczystie na godło państwowe i sztandar szkoły, iż swą postawą i zachowaniem nie przyniosę nigdy ujemy szkole, którą reprezentuję. Starał się będę zawsze być świadomym tego, co dobre i piękne, dążyć do tego, co lepsze i piękniejsze, aby w przyszłości stać się człowiekiem świadomym swej roli w społeczeństwie, z pożytkiem pracować dla naszego kraju, naszej ziemi, naszej ojczyzny, Polski Ludowej.

ŚLUBOWANIE ABSOLWENTÓW

Ja, absolwent II Liceum Ogólnokształcącego im. Gabriela Narutowicza w Łodzi przyrzekam uroczystie, że zdobytą wiedzę, młodzieńczy zapał i entuzjazm będę wykorzystywał do realizacji wielkich pragnień — pragnień na miarę naszych czasów. Będę starał się postępować zgodnie z zasadami humanizmu i braterstwa, doskonalić swoją osobowość i umiejętność współżycia w społeczeństwie. Przyrzekam, że swoją postawą i zachowaniem nie przyniosę ujemy szkole, którą dziś opuszczam ze świadectwem dojrzałości. Czerpiąc wzory obywatelskich postaw z bogatej tradycji naszej szkoły będę starał się zawsze dawać przykład działania dla dobra naszej ojczyzny zgodnie z dewizą: „Dobro Rzeczypospolitej — najwyższym celem”.

KRONIKA II LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO IM. G. NARUTOWICZA W ŁODZI

II Liceum Ogólnokształcące im. G. Narutowicza w Łodzi zapisało się w ciągu 80 lat swojej działalności cenną kartą w dziejach łódzkiego szkolnictwa zwłaszcza na polu narodowym, była to bowiem pierwsza w Łodzi szkoła średnia z polskim językiem nauczania.

Dzisiejsze II LO kontynuuje działalność Progimnazjum, później Gimnazjum Polskiego, którego założycielem, właścicielem i dyrektorem był Józef Radwański, Męskiego Gimnazjum Klasycznego Kazimierza Tomaszewskiego oraz przedwojennego II Męskiego Gimnazjum i Liceum im. Pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Gabriela Narutowicza.

HISTORIA II LICEUM ZACZYNA SIĘ W 1904 R.

Józef Radwański, absolwent seminarium nauczycielskiego w Łęczycy z 1896 r. zakupił od Leona Kościanowskiego dwuletnią szkołę przy ul. Cegielnianej nr 11 (obecnie ul. Jaracza). Na podstawie pozwolenia Ministerstwa Oświaty nr 40711 z dnia 25 września (8 paźdź. 1904 r.) J. Radwański zorganizował w swojej szkole 5 oddziałów z wykładowym językiem rosyjskim. Szkoła miała za zadanie przygotowanie młodzieży do podjęcia nauki w szkołach średnich.

Od 1 września 1906 r. szkoła zostaje przekształcona w Prywatne Progimnazjum Męskie Filologiczne Józefa Radwańskiego, używające też często nazwy Progimnazjum Polskie Józefa Radwańskiego, z kursem 4 niższych klas rządowego gimnazjum, z klasami wstępnymi i przedwstępnymi, z językami: polskim, rosyjskim, łaciną, francuskim i niemieckim. Szkoła jako pierwszy w Łodzi zakład naukowy uzyskała pozwolenie na wprowadzenie wykładowego języka polskiego.

Szkoła została przeniesiona do obszerniejszego i odpowiedniejszego lokalu przy ul. Zachodniej nr 9.

Szkoła J. Radwańskiego przyciągała uczniów niższych klas gimnazjów rządowych z Łodzi i okolicy, relegowanych z powodu uczestnictwa w strajku szkolnym w 1905 r. W owym strajku jak i w wystąpieniach rewolucyjnych 1905 r. brali udział też niektórzy uczniowie szkoły, a dwaj nauczyciele: Cichowski i Perzyna za czynny udział w wystąpieniach zostali aresztowani.

W pierwszym roku (1906) szkoła liczyła ponad 300 uczniów w klasach przedwstępnych, wstępnych, I, II, III, IV-ych. Czesne wynosiło: w klasach wstępnych — 60 rubli, w klasie I — 70, w II i III — 90 rubli, a w IV — 100 rubli rocznie. Znaczny procent uczniów mniej zamożnych zwalniano z opłat częściowo lub nawet całkowicie, choć szkoła nie była przez nikogo subsydiowana ani nie otrzymywała żadnej pomocy finansowej.

J. Radwański czynił systematyczne starania o przekształcenie swojego progimnazjum na pełne, 8-klasowe gimnazjum, jednak władze rosyjskie stawiały jako jeden, ale konieczny warunek udzielania koncesji wprowadzenie rosyjskiego języka wykładowego, na co dyr. Radwański — traktując swoją szkołę jako placówkę walki o polskość — nie zgadzał się, chociaż w tych latach powstał w Łodzi szereg szkół prywatnych z rosyjskim językiem wykładowym (np. szkoła Brauna, Witanowskiego, Aleksandrowa, Jechcechlewiec, a w 1914 r. Lehra i Zimowskiego).

Od 1905 r. J. Radwański przy pomocy nauczycieli, zwłaszcza Aleksandra Jankowskiego i Kazimierza Tomaszewskiego organizował w swojej szkole tajne, zakonspirowane, bezpłatne nauczanie analfabetów — robotników łódzkich fabryk — z tej akcji korzystało nawet do 300 słuchaczy.

W latach 1908 do 1914 dyr. Radwański organizował w swojej szkole tajne

kursy nauczycielskie, na których nauczyciele Łodzi i okolic doskonalili swoje zawodowe umiejętności i podnosili narodowego ducha.

Po wybuchu wojny w 1914 r. część wychowanków znalazła się w Legionach (np. W. Lipiński, J. Pawlicki), nauczycielki Ida i Irena Sokołowskie pracowały w Lidzie Kobiet, a wielu nauczycieli pod koniec wojny w POW.

Szkoła przechodzi pod opiekę polskich władz oświatowych. Kuratorium Warszawskiego Okręgu Naukowego pismem z dnia 16 lipca 1916 udziela dyr. J. Radwańskiemu koncesję na dalsze prowadzenie progimnazjum.

Ministerstwo realizuje wreszcie długoletnie zabiegi J. Radwańskiego i reskryptem Dyrektora Departamentu Ministerstwa WRIOP nr 2400 z dnia 27 listopada 1917 r. wyraża zgodę na przekształcenie progimnazjum na pełne ośmioletnie gimnazjum.

Ponieważ dyr. J. Radwańskiego powołano z dniem 1 marca 1918 r. na stanowisko zastępcy inspektora Łódzkiego Okręgu Naukowego, J. Radwański odsprzedał swoją szkołę długoletniemu współpracownikowi, dotychczasowemu inspektorowi gimnazjum, Kazimierzowi Tomaszewskiemu, który będzie właścicielem, a jednocześnie nauczycielem matematyki, aż do upaństwowienia gimnazjum w 1929 r. W 1918 r. dyrektorem gimnazjum został mianowany Ignacy Roliński, piastujący to stanowisko również do 1929 r.

Ponieważ szkoła znacznie się rozwinęła, przeniesiono ją w 1918 r. do nowego lokalu przy ul. Ogrodowej 26, który to budynek będzie zajmował gimnazjum do 1932 r.

W 1922 r. Komitet Rodzicielski ufundował dla Gimnazjum K. Tomaszewskiego sztandar, przechowany dotąd w Izbie Tradycji Szkoły: z jednej strony na sztandarze widnieje biały orzeł na czerwonym tle i napis: „1922 — Nauka i praca ojczyznę wzbogaca” — z drugiej strony patron młodzieży Stanisław Kostka i napis: „Gimnazjum K. Tomaszewskiego w Łodzi”.

W maju 1922 odbyła się w Gimnazjum K. Tomaszewskiego pierwsza matura.

Na początku 1929 r. na zebraniu Łódzkiego Komitetu PPS frakcji rewolucyjnej postanowiono rozpocząć starania nad upaństwowieniem gimnazjum K. Tomaszewskiego. Łódź, wielkie miasto, posiadała wprawdzie 34 szkoły średnie, ale w tym tylko dwa gimnazja państwowe (jedno męskie i jedno żeńskie), czyli jedna państwowa szkoła średnia przypadła na 289.589 mieszkańców. Pod uwagę wzięto gimnazjum K. Tomaszewskiego, do której to szkoły w przeważającej większości uczęszczała młodzież robotnicza. Delegacja w składzie towarzysze: Płuciennik, Graczyk, Janowski, posłowie Smulikowski i Szczypiórski łącznie z dyr. Tomaszewskim czyniła w Ministerstwie starania, których wynikiem był dekret Ministerstwa Oświaty, ogłoszony w „Dzienniku Urzędowym Kuratorium Okręgu Szkolnego Łódzkiego” z dnia 20 października 1929 r., poz. 120, str. 367:

„Utworzenie gimnazjum państwowego im. Pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej, Gabriela Narutowicza w Łodzi”.

„Wobec nabycia przez Skarb Państwa gimnazjum męskiego Kazimierza Tomaszewskiego w Łodzi ul. Ogrodowa 26, Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na podstawie rozporządzenia z dnia 31 lipca 1926 r. nr II 20858 (29 utworzył z dniem 17 lipca 1929 r. nowe gimnazjum państwowe męskie w Łodzi. Gimnazjum temu Ministerstwo WRIOP reskryptem z dnia 23 sierpnia 1929 r. nr 22058(29 nadało nazwę: Państwowe Gimnazjum im. Pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej, Gabriela Narutowicza w Łodzi”.

Dyrektorem nowopowstałej szkoły mianowany został Rajmund Bromirski, dotychczasowy nauczyciel fizyki.

W r. 1931 dyr. Bromirski został przeniesiony na równorzędne stanowisko do Gimnazjum im. Kopernika w Łodzi, a przez następny rok obowiązki dyrektora pełnili kolejno kś. Józef Orłowski i Fabrycy.

W r. 1932 został mianowany dyrektorem Celestyn Dobrzański, nauczyciel geografii w Gimnazjum Szanieckiej w Łodzi. Wprowadził on w naszym gimnazjum naukę języka angielskiego i na stanowisko nauczyciela tego przedmiotu zaangażował Edwarda Mierzwę, jednego z najbardziej zasłużonych później nauczycieli naszej szkoły.

Dyr. Dobrzański przeniósł też szkołę od 1 września 1933 r. do gmachu dawnej Izby Przemysłowo-Handlowej przy ul. Targowej 63. Budynek był wygodny, a co najważniejsze, przylegała doń działka ziemi o powierzchni 2,5 ha, na której młodzież pod kierunkiem nauczyciela wf Michała Kwaśniaka urządziła najwspanialsze w Łodzi szkolne boisko sportowe.

Dawny budynek II LO od 1933 do 1965 r. w Łodzi ul. Targowa 63

W kwietniu 1935 r. dyr. Dobrzański został przeniesiony na stanowisko dyrektora gimnazjum w Zduńskiej Woli, a na jego miejsce w naszym gimnazjum powołano Hieronima Urbana, nauczyciela z Kutna, świetnego organizatora. Wyposażył szkołę w pierwszorzędny sprzęt, dbał o estetyczny wygląd sal i budynku, unowocześniał pracownię, uaktywnił pracę organizacji młodzieżowych, jak harcerstwo, PCK, PW, LK, krajoznawstwo. W lecie 1936 szkoła urządziła własny ośrodek kolonijny pod Grotnikami, gdzie przy pomocy Komitetu Rodzicielskiego organizowano w czasie letnich wakacji wypoczynek zwłaszcza dla niezamożnej młodzieży.

Wspaniały rozwój szkoły zahamował wybuch wojny światowej. Nauczyciele: Antoni Czapliński, Arest Czabak, Jan Cepuch, Edward Mierzwa zostali powołani do swoich pułków. Z wojny wrócił z nich tylko Edward Mierzwa.

W pierwszych dniach grudnia 1939 r. Niemcy zamknęli szkołę, budynek został zajęty przez „Deutsche Volksliste”, później przez niemiecką szkołę dla chłopców.

Na liście strat, jakie poniósł nasz naród w latach hitlerowskiego terroru i w walce z nim, znaleźli się również absolwenci i wychowankowie naszego gimnazjum, m.in. Edward Pokorski, absolwent z 1938, artylerzysta, zginął na froncie pod Łowiczem w 1939, Jerzy Trębacki i Tadeusz Waricelli

zginęli w 1944 w obozie koncentracyjnym w Gross-Rosen, ks. Kaczyński, dawny nauczyciel religii, Jerzy Wnukowski, absolwent z 1933 zostali w 1941 rozstrzelani w Zgierzu, Błachuta i Zbigniew Gruszczyński, absolwenci z 1935 i 1936 zginęli w powstaniu Warszawskim. Piękną i bohaterską postawą odznaczył się absolwent z 1938 Edmund Rygiel, porucznik-pilot, walczył w polskich formacjach lotniczych nad Anglią, odbył regulaminowe 36 lotów bojowych nad Niemcy, czterokrotnie odznaczony Krzyżem Walecznych i Krzyżem Virtuti Militari. Zginął 13 września 1944 w czasie bojowego lotu nad walczącą Warszawą.

Po wyzwoleniu Łodzi Kuratorium powierzyło przedwojnemu profesorowi II LO Norbertowi Filutowiczowi zorganizowanie II Liceum im. G. Narutowicza. Dawny budynek szkolny przy ul. Targowej 63 władze przydzieliły szkole na własność. Niestety, należało wszystko tworzyć od początku. Gmach był zupełnie zdewastowany, pod koniec okupacji mieściły się w nim niemieckie koszały wojskowe. Nieocenioną pomoc w zdobywaniu sprzętu i organizowaniu pracy oddała dawna sekretarka szkoły, p. Janina Bojanowska-Jungowa, która pierwsza przybyła do budynku szkoły. Uroczystość rozpoczęcia pracy szkoły odbyła się 1 lutego 1945 r.

Nauka odbywała się przed południem i po południu dla starszej i pracującej młodzieży. Od 1 kwietnia 1945 Kuratorium przekształciło te południowe klasy w XVIII Koedukacyjne Gimnazjum i Liceum dla Dorosłych pod wspólnym kierownictwem dyr. N. Filutowicza.

Pierwsza powojenna matura w naszym Liceum odbyła się 10 i 11 maja 1948 r.

W 1956 r. Ministerstwo Oświaty zgodziło się na projekt Rady Pedagogicznej i przekształciło Liceum z męskiego na koedukacyjne. Pierwsza koedukacyjna matura odbyła się w 1959 r.

Przystąpiono wreszcie do realizowania przewojennego jeszcze projektu rozbudowy gmachu szkoły. 9 maja 1961 wmurowano uroczystie kamień węgielny i akt erekcyjny pod fundamenty nowego skrzydła budynku. Wybudowano nową salę gimnastyczną, 7 izb lekcyjnych, jadalnię, pracownię fizyczną i chemiczną, pomieszczenia pomocnicze. Cześć funduszków zebrano drogą składek nauczycieli i rodziców. Matura w 1962 odbyła się już w nowej części gmachu.

31 sierpnia 1962 r. odszedł z naszej szkoły, serdecznie żegnany przez grono nauczycielskie, młodzież i rodziców, dyrektor Norbert Filutowicz, który najdłużej w historii Liceum, bo lat 17, kierował zakładem, podniósł go po okupacji z zupełnego upadku, przeprowadził rozbudowę budynku, a co najważniejsze, pozyskał sobie uznanie i przyjaźń kolegów i miłość uczniów.

Na stanowisko dyrektora Kuratorium nowołało z dniem 1 września 1962 r. Genowefę Adamczewską. Nowa dyrektorka zwróciła uwagę na podniesienie pracy ideowo-wychowawczej szkoły, na ożywienie pracy organizacji młodzieżowych, na unowocześnienie metod nauczania, wyposażenie pracowni w nowoczesne pomoce naukowe, wymianę starych mebli na bardziej funkcjonalne.

11 kwietnia 1964 r. odbył się zjazd absolwentów i wychowanków, trzeci w historii szkoły a pierwszy po wojnie. Wzięło w nim udział ponad 400 wychowanków. Zjazd ufundował sztandar dla szkoły, portret Patrona szkoły, Prezydenta Gabriela Narutowicza oraz tablice namiatkowe, poświęconą pamięci nauczycieli i wychowanków, którzy zginęli w czasie II wojny światowej. W czasie zjazdu powołano do życia Stowarzyszenie Wychowanków.

1 września 1965 r. odbyło się uroczyste przekazanie Liceum nowego budynku szkolnego. Dotychczasowy budynek przy ul. Targowej 63, w którym Liceum mieściło się od r. 1933, władze miejskie przekazały Wyższej Szkole Teatralnej i Filmowej, nasza zaś szkoła otrzymała nowy gmach tysiąclatkę, wybudowaną ze składek spółdzielczości pracy dzielnicy Widzew. Mieści się

on przy ul. Nowej 11—13. Szkoła otrzymała zupełnie nowy sprzęt, bogate wyposażenie pracowni przedmiotowych, zyskała nowe, korzystne warunki pracy.

Obecny budynek II LO od 1965. Łódź, ul. Nowa 11/13

1 września 1966 r. dyr. Genowefa Adamczewska została powołana na stanowisko naczelnika szkół licealnych w Kuratorium m. Łodzi. Na stanowisko dyrektora naszej szkoły powołano Mariana Strobina, a po roku obowiązki dyrektora objęła Bożena Burawska, która kierowała szkołą przez 10 lat do końca roku szkolnego 1977—78.

16 grudnia 1972 r. wmurowano tablicę pamiątkową w 50 rocznicę śmierci patrona szkoły, Prezydenta Gabriela Narutowicza.

17 czerwca 1974 r. Minister Oświaty i Wychowania przyznał szkole Medal Pamiątkowy Komisji Edukacji Narodowej.

W 1978 r. Bożena Burawska przeszła na zasłużoną emeryturę, a stanowisko dyrektora Liceum objęła Wiesława Małkiewicz.

28 kwietnia 1978 r. nastąpiło otwarcie Izby Tradycji Szkoły oraz pracowni do nauki języków obcych.

19 kwietnia 1980 r. odbył się drugi po wojnie zjazd absolwentów i wychowanków szkoły z okazji 75-lecia istnienia szkoły. Wzięło w nim udział ponad 350 dawnych uczniów. W czasie zjazdu szkoła została odznaczona Odznaką Honorową Miasta Łodzi. Podjęto też inicjatywę ufundowania i wystawienia pomnika Patrona Liceum, Prezydenta Gabriela Narutowicza. Inicjatywę żywo ponarły władze dzielnicy Widzew i w rocznicę śmierci Patrona, 16 grudnia 1982 r. wmurowano akt erekcyjny w fundament pomnika.

W 80 rocznicę istnienia szkoły ma się odbyć trzeci po wojnie zjazd absolwentów i wychowanków Liceum, połączony z odsłonięciem pomnika Patrona szkoły.

W roku jubileuszu II Liceum Ogólnokształcącego im. G. Narutowicza szkoła liczy 17 oddziałów, w których uczy się 400 uczennic i uczniów. Zorganizowane są klasy o profilu podstawowym, matematyczno-fizycznym i biologiczno-chemicznym.

Rada Pedagogiczna II Liceum Ogólnokształcącego im. G. Narutowicza w Łodzi w r. szk. 1983—84:

1. Wiesława Małkiewicz	— dyrektor i naucz. matematyki
2. Stanisław Sarama	— wicedyrektor i naucz. jęz. polskiego
3. Janina Kijewska	— naucz. jęz. polskiego
4. Alicja Łacka	— naucz. jęz. polskiego
5. Bożena Kowalska	— bibliotekarka i naucz. jęz. polskiego
6. Bożena Adamczyk	— naucz. jęz. rosyjskiego
7. Teresa Huszcza	— naucz. jęz. rosyjskiego
8. Hanna Zakrzewska	— naucz. jęz. angielskiego
9. Jadwiga Grabarek	— naucz. jęz. angielskiego
10. Rafał Kowalski	— naucz. jęz. angielskiego
11. Maria Maciejewska	— naucz. jęz. angielskiego
12. Alina Malutczyk	— naucz. jęz. angielskiego
13. Elżbieta Stolarczyk	— naucz. jęz. łacińskiego
14. Danuta Jędrzejczak	— naucz. historii i pnosu
15. Elżbieta Beta	— naucz. historii
16. Lesław Gruszczyński	— naucz. historii
17. Marek Gromadziński	— naucz. historii
18. Elżbieta Mrówczyńska	— naucz. geografii
19. Mirosława Krawczyk	— naucz. geografii
20. Jadwiga Sadłocha	— naucz. biologii
21. Barbara Kapica	— naucz. biologii
22. Irena Sagalara	— naucz. matematyki
23. Jadwiga Bielecka	— naucz. matematyki
24. Helena Majcher	— naucz. matematyki
25. Krystyna Zielenow	— naucz. fizyki
26. Grażyna Łukowska	— naucz. fizyki
27. Alicja Wdowiak	— naucz. chemii
28. Hanna Kaczan	— naucz. chemii
29. Jolanta Saramonowicz	— naucz. wychowania technicznego
30. Małgorzata Wiśniewska	— naucz. przysposobienia obronnego
31. Krystyna Kolanek	— naucz. wychowania fizycznego dziewcząt
32. Danuta Sudoł	— naucz. wychowania fizycznego dziewcząt
33. Róża Kowalczyk	— naucz. wychowania fizycznego chłopców
34. Zbigniew Zdun	— org. zajęć pozalekcyjnych
35. Małgorzata Tomtała	

Sekretariat szkoły prowadzi p. Henryka Kozłowska.

GABRIEL NARUTOWICZ (7 III 1865 — 16 XII 1922)

W biografii patrona II LO w Łodzi zdają się odgrywać rolę determinującą trzy elementy — gorący, kresowy patriotyzm, niezwykła pracowitość sprzężona z intelektualnymi walorami umysłu oraz przypadek, który zadecydował o karierze politycznej Narutowicza, zakończonej tragicznie w warszawskiej Zachęcie.

Urodzony w Teleszach, wychowany właściwie przez matkę, Wiktorię ze Szczepkowskich (ojciec, Jan, członek lokalnych władz powstańczych 1863 roku, zmarł rychło po urodzeniu syna) w rodzinnym majątku Breviki na Żmudzi, młody Gabriel dojrzał w warunkach wzmożonej rusyfikacji popowstańcowej. Przejęty patriotyczną atmosferą rodzinnego domu, hasłami demokratycznymi i niepodległościowymi, rozmiłowany w naukach przyrodniczych ukończył niemieckie gimnazjum klasyczne w Libawie i wstąpił w roku 1884 na wydział fizyczno-matematyczny uniwersytetu w Petersburgu. Ze względu na rozwijającą się chorobę gruźlicy wyjechał na wiosnę 1886 roku do sanatorium w Davos. Jesienią tegoż roku zapisał się na wydział inżynierii politechniki kantonowej w Zurychu. Studia ukończył z oceną celującą w roku 1891. Lata następne stały się dla Gabriela Narutowicza jednym ciągiem sukcesów zawodowych w zakresie hydrologii i budownictwo elektrowni wodnych. Kilkuletnia praca w St. Gallen-Zug, złoty medal na paryskim konkursie z zakresu hydrografii i hydrologii w roku 1896, projekty regulacji Renu potwierdziły europejską renomę profesjonalną inżyniera Narutowicza, utorowały drogę do objęcia w roku 1908 katedry inżynierii wodnej zuryskiej politechniki. Już od roku 1895 decyzją Rady Kantonalnej St. Gallen miał Gabriel Narutowicz obywatelstwo szwajcarskie, zaś w 1905 roku władze petersburskie zwolniły go z poddaństwa rosyjskiego. Wcześniej, w roku 1901 ożenił się z Ewą Krzyżanowską, która w ramach modnej idei emencytacji przyjechała na studia do Szwajcarii. Był ojcem dwojga dzieci — syna Stanisława i córki Anny.

Podczas pierwszej wojny światowej w Szwajcarii rozwija się akcja charytatywna na rzecz nękanego i rozdartego przez zabory społeczeństwa polskiego. W tej znanej działalności patriotycznej i humanistycznej brylowały takie nazwiska, jak Henryk Sienkiewicz, Ignacy Paderewski, Roman Dmowski, Ignacy Mościcki, Józef Wierusz-Kowalski. Gabriel Narutowicz został prezesem Polskiego Komitetu Samopomocy w Zurychu. Wydaje się, iż w tym czasie nawiązuje się ściślejszy kontakt profesora Narutowicza z krajem i tzw. sprawą polską. W końcu roku 1918 ożywia się korespondencja osobista polskiego uczonego z Zurychu z elitą ówczesnej władzy w Warszawie. Myśl o puszczeniu Szwajcarii i powrocie do Polski staje się coraz bardziej natężona. Zacytuujemy przykładowo fragmenty niektórych depeesz. W połowie maja 1919 roku minister robót publicznych Adam Próchnik pisał do Narutowicza: „Zapraszam uprzejmie szanownego pana do Warszawy, gdyż zamierzam mu zaproponować objęcie posady w Ministerstwie Robót Publicznych”. 1 lipca 1920 roku ambasador RP w republice Szwajcarii depeuszował do warszawskiego MSZ: „Profesor Gabriel Narutowicz prosi o zakomunikowanie panu prezesowi ministrów, że tekę przyjmuje”.

Na początku roku 1920 umiera w Zurychu na chorobę nowotworową żona, Ewa. 22 lipca tegoż roku Gabriel Narutowicz jest już w Warszawie, oddając się do dyspozycji władz polskich, po uprzednim zlikwidowaniu swoich spraw szwajcarskich. W latach 1920—1922 pełnił funkcje ministra robót publicznych oraz w dwóch kolejnych rządach ministra spraw zagranicznych. W tym czasie dały się zauważyć objawy chorobowe — wyczerpanie organizmu, omdlenia, krwotoki. Jednak Narutowicz wykazywał nadal w swojej pracy ogromną dyscyplinę, punktualność, a zwłaszcza tytaniczność. W końcu roku 1922, w warunkach silnej polaryzacji politycznej, związanej z wyborami pierwszego

prezydenta republiki, pada z inicjatywy prezesa PSL-Wyzwolenie St. Thugutta kandydatura Gabriela Narutowicza. Po zacieklej walce wyborczej w Zgromadzeniu Narodowym, po kolejnej turze głosowania, przy poparciu lewicy społecznej i posłów mniejszości narodowych, dnia 9 grudnia profesor Gabriel Narutowicz został wybrany konstytucyjną głową państwa polskiego. Jego siedmiodniowa prezydentura wykazała z jaką godnością osobistą, determinacją i humanitaryzmem zamierzał Narutowicz tę funkcję piastować. Jedną z jego pierwszych decyzji był akt łaski wobec skazanego na śmierć. Tragiczne strzały w warszawskiej Zachęcie 16 grudnia, które przerwały życie Pierwszego Prezydenta RP, godziły skutecznie w ledwie zaczęty demokratyzm parlamentarny w Polsce.

L.G.

GABRIEL NARUTOWICZ (1865 — 1922) IKONOGRAFIA

I. Grobowiec — sarkofag z czarnego granitu w krypcie architektury św. Jana w Warszawie.

II. Maski pośmiertne w grobowcu Narutowicza.

III. Pomniki i popiersia:

1. Popiersie dłuta E. Wittiga, ustawione w przedsionku Ministerstwa Spraw Zagranicznych w 1923, zniszczone w czasie wojny, odtworzone według pierwotnego i ustawione w 1959 r. w gmachu głównym Politechniki Warszawskiej.
2. Pomnik Narutowicza w Częstochowie (wyk. ok. 1932), zburzony przez Niemców.

IV. Portrety.

1. Portret litograficzny art. mal. Adama Grabowskiego 1923.
2. Portret olejny art. mal. Władysława Marcinkowskiego 1926 złożony w grobowcu Narutowicza, na Zamku Królewskim i w Muzeum Narodowym w Warszawie.
3. Portret olejny art. mal. Ireny Łuszczynskiej-Szymanowskiej w gmachu głównym Politechniki Warszawskiej.
4. Portret olejny w II Liceum Ogólnokształcącym w Łodzi.
5. Rudolf von Tavel: „Kraftwerk und Stausee von Mühlberg in ihrer Entstehung” Bern 1921 (ilustracja malarza Carlo von Courten i rysunek Rudolfa Müngera).

V. Tablice pamiątkowe:

1. Tablica pamiątkowa wmurowana w Domu Techników im. G. Narutowicza w Warszawie przy placu Narutowicza.
2. Tablica pamiątkowa z czerwonego marmuru w westybulu gmachu sejmowego w Warszawie wmurowana w 1923 (zniszczona).
3. Tablica pamiątkowa z płaskorzeźbą głowy Narutowicza w gmachu głównym Politechniki Związkowej w Zurychu założona w 1932 r. według projektu E. Wittiga.
4. Tablica pamiątkowa na budynku administracji Wojewódzkich Zakładów Wodociągowych w Maczkach, założona w 1937 r.
5. Tablica pamiątkowa w II Liceum Ogólnokształcącym w Łodzi w 50 rocznicę śmierci Narutowicza założona w 1972 r.

VI. Znaczek pocztowy 25 gr PWPW sztych J. Piwczyka.

VII. Filmy:

1. Film — reportaż pt. „Pogrzeb prezydenta Narutowicza”, nakręcony przez wytwórnię „Sfinks” w 1922 r. (zniszczony).
2. Film telewizyjny pt. „Ośiem dni Prezydenta” 1962.
3. Film telewizyjny pt. „Wracam do domu” 1972.
4. Film długometrażowy pt. „Śmierć Prezydenta”.

VIII. Nazwy pamiątkowe:

1. Liceum Ogólnokształcące im. G. Narutowicza Łódź, ul. Nowa 11—13 nazwa od roku 1929.
2. Szpital Miejski im. G. Narutowicza Kraków, ul. Prądnicza 37.
3. Dom Techników im. G. Narutowicza w Warszawie przy placu Narutowicza, wybudowany staraniem Fundacji „Domy Akademickie im. G. Narutowicza w Warszawie”.
4. Towarzystwo Przyjaciół Elektryfikacji Polski im. G. Narutowicza (projekt w 1930).
5. Oddział Partyzancki im. G. Narutowicza — działający podczas okupacji w ramach zgrupowań GL i AL.
6. Nazwy ulic i placów w wielu miastach Polski.

REALIZACJA BUDOWY POMNIKA G. NARUTOWICZA

Pomysł wystawienia pomnika patrona II Liceum Ogólnokształcącego im. G. Narutowicza w Łodzi zrodził się w 1980 roku, w czasie kolejnego zjazdu absolwentów i wychowanków tej szkoły.

Świetlana postać patrona II LO, Prezydenta Gabriela Narutowicza, wspała człowieka i wzorowego obywatela, całkowicie zaangażowanego w budowę naszej państwowości, człowieka, którego życie i działalność była doskonałym przykładem wysuwania na naczelne miejsce dobra całego narodu, który głosił potrzebę włączenia do budowy naszego państwa wszystkich bez różnicy obywateli — ze wszech miar zasługuje na uczczenie jej chociażby skromnym pomnikiem.

Wystawienie pomnika ma również olbrzymie znaczenie wychowawcze: wiąże uczuciowo w jeszcze większym stopniu obecne i przyszłe pokolenia wychowanków naszego Liceum, dostarczy im wspólny ideał — wzór doskonałej, obywatelskiej i humanistycznej postawy życiowej.

Inicjatywa budowy pomnika uzyskała gorące poparcie administracyjnych władz dzielnicy Widzew, przede wszystkim w osobie Naczelnika Urzędu Dzielnicy, mgr Edwarda Jabłonki. Z materialnym poparciem pospieszyły również widzewskie zakłady pracy z zakładami opiekuńczymi Ema Elester na czele.

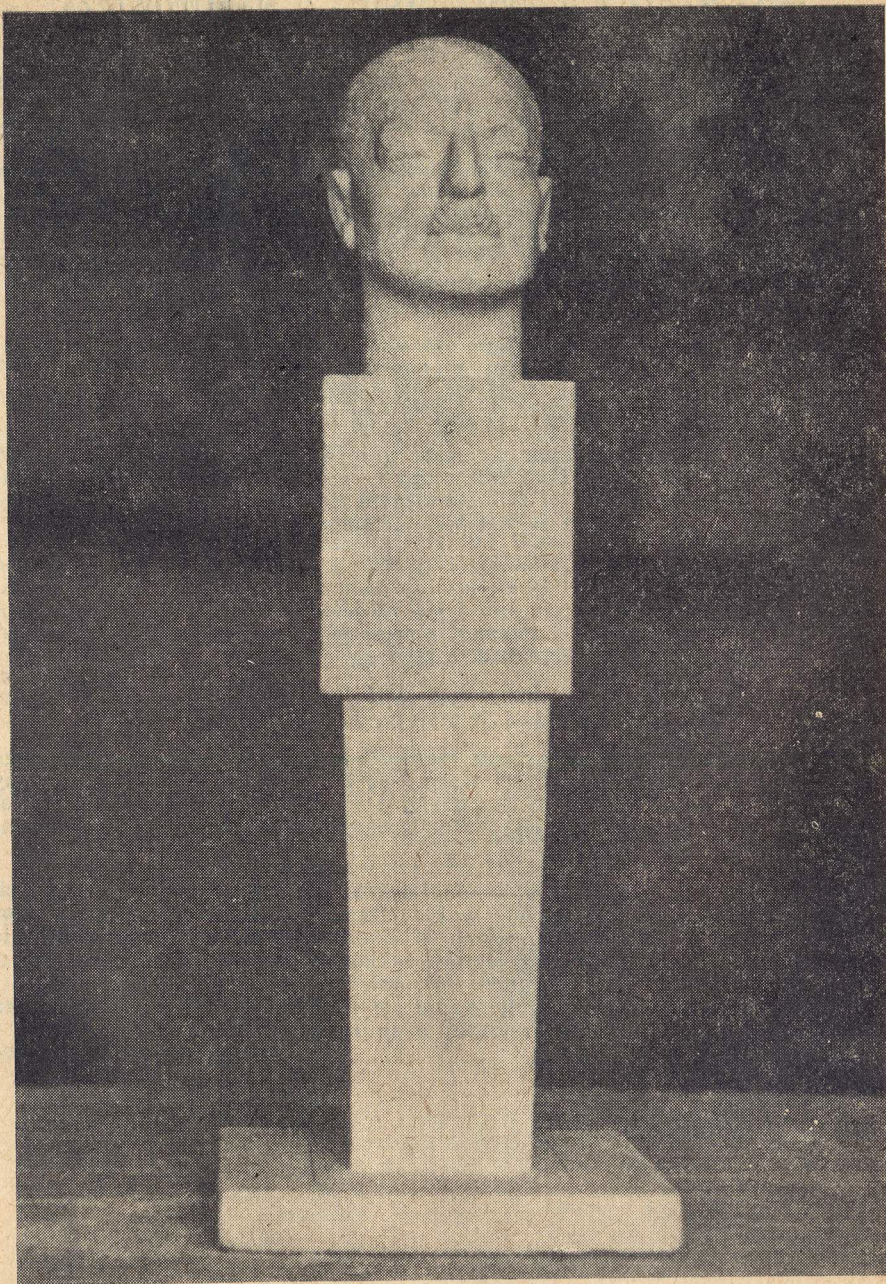
Bardzo serdeczne słowa uznania, szacunku i wdzięczności kierujemy pod adresem Pana Kazimierza Pliszki, artysty-plastyka, członka Komitetu Rodzielskiego. W ciągu pięciu lat świadczył nieocenione usługi na rzecz szkoły, poświęcał swój czas, pracę i pomagał rozwiązywać wszystkie nawet najdrobniejsze problemy związane z realizacją budowy pomnika.

Skromny wkład w to wielkie dzieło wniosła młodzież szkolna wpłacając na konto budowy pomnika kwotę 35 tysięcy złotych.

Projekt pomnika wykonał artysta rzeźbiarz Wacław Wołosewicz, a po jego śmierci ukończył dzieło rzeźbiarz Kazimierz Karpiński. Pomnik usytuowany jest na tle budynku II Liceum Ogólnokształcącego w Łodzi przy ulicy Nowej 11—13. 16 grudnia 1982 roku odbyło się uroczyste wmurowanie w fundament pomnika aktu erekcyjnego.

W roku następnym zlecono wykonanie cokołu pomnika Kopalniom Skalnych Surowców Drogowych w Borowie woj. wałbrzyskie. Odlew pomnika przygotowany został w łódzkich Zakładach Hydrauliki Siłowej. Warto podkreślić pełną zaangażowania postawę dyrektora zakładów mgr inż. Eugeniusza Bogusławskiego i z wielu bezpośrednich wykonawców p. Mariana Kaczmarka.

Doniosłą chwilą w życiu szkoły stanie się uroczystość odsłonięcia pomnika Wielkiego Prezydenta Rzeczypospolitej w dniu 5 maja 1984 roku.

Projekt pomnika — Gabriela Narutowicza

AKT EREKCYJNY

DZIAŁO SIĘ DNIA 17 GRUDNIA 1982 ROKU W ŁODZI, KIEDY PRZEWODNICZĄCYM RADY PAŃSTWA BYŁ PROF. HENRYK JABŁOŃSKI, PREMIEREM RZĄDU I PIERWSZYM SEKRETARZEM POLSKIEJ ZJEDNOCZONEJ PARTII ROBOTNICZEJ GENERAL ARMIJ WOJCIECH JARUZELSKI, MINISTREM OŚWIATY PROF. BOLESŁAW FARON.

W ŁODZI PREZYDENTEM MIASTA BYŁ MGR JÓZEF NIEWIADOMSKI, PIERWSZYM SEKRETARZEM KOMITETU ŁÓDZKIEGO PZPR TADEUSZ CZECHOWICZ, KURATOREM OŚWIATY I WYCHOWANIA MGR INŻ. ZYGMUNT MIKOŁAJEWICZ, NACZELNIKIEM DZIELNICY WIDZEW MGR EDWARD JABŁONKA, SEKRETARZEM DZIELNICOWEGO KOMITETU PZPR ŁÓDŹ WIDZEW MIROSLAW CZESNY, INSPEKTOREM OŚWIATY I WYCHOWANIA MGR MARIA PŁACHECKA, DYREKTOREM SZKOŁY MGR WIESŁAWA MAŁKIEWICZ, DYREKTOREM OPIEKUŃCZYCH ZAKŁADÓW APARATURY ELEKTRYCZNEJ EMA ELESTER MGR INŻ. WIESŁAW BRZOZOWSKI.

W TYM DNIU — SZEŚCZDZIESIĄTĄ ROCZNICĘ ŚMIERCI PREZYDENTA GABRIELA NARUTOWICZA I W SIEDEMDZIESIĄTYM ÓSMYM ROKU ISTNIENIA SZKOŁY — UROCZYŚCIE WMUROWANO KAMIEŃ WĘGIELNY W FUNDAMENT POMNIKA PIERWSZEGO PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ, PATRONA II LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO JEGO IMIENIA W ŁODZI. POMNIK USYTUOWANY JEST PRZED BUDYNKIEM TEGOŻ LICEUM W ŁODZI, PRZY UL. NOWEJ 11—13.

16 grudnia 1982 r. — Wmurowanie aktu erekcyjnego w fundament pomnika G. Narutowicza

INICJATYWA WYSTAWIENIA POMNIKA ZRODZIŁA SIĘ W KWIETNIU 1980 ROKU W CZASIE KOLEJNEGO ZJAZDU WYCHOWANKÓW I ABSOLWENTÓW II LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO W SIEDEMDZIESIĄTĄ PIĄTĄ ROCZNICĘ ZAŁOŻENIA SZKOŁY. PROJEKTANTEM POMNIKA JEST ARTYSTA RZEźBIARZ WACŁAW WOŁOSEWICZ. ŚRODKI FINANSOWE UZYSKANO ZE SKŁADEK WIDZEWSKICH ZAKŁADÓW PRACY I SPOŁECZEŃSTWA.

DZIEŁO TO WZNIESIONE DLA UCZCZENIA PAMIĘCI GABRIELA NARUTOWICZA NIECH PRZYPOMINA NASTĘPNYM POKOLENIOM WYCHOWANKÓW SZKOŁY POSTAĆ WIELKIEGO POLAKA.

ŁÓDŹ, DNIA 17 GRUDNIA 1982 ROKU.